

K NĚKTERÝM PROBLÉMŮM OBRANNÉHO BOJE DIVIZE V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Podplukovník Ladislav J a č e k

Ve stati je navrhován možný způsob členění bojové sestavy pohraniční divize tak, aby divize byla schopna provést protizteče na několika směrech. V další části je rozebrána úloha předsunutých odřadů a zdůvodněno, proč by PO neměly být stálým prvkem bojové sestavy pohraniční divize v obraně. V závěru je doporučováno zvětšit počty protitankových zbraní pohraničních útvarů.

Otázky vedení bojů a operací v počátečním období války studujeme již několik roků, avšak přesto řada problémů není dosud objasněna. Zvláštní charakter tohoto období dokonce ani nedovoluje zásadně uzavřít některé problémy, o nichž definitivně může rozhodnout teprve vlastní ozbrojené střetnutí. Přesto naše teoretická práce musí směřovat k takovému cíli, abychom se správnému řešení co nejvíce přiblížili a abychom i tam, kde vývoj situace bude ovlivněn především činností protivníka, byli co nejlépe připraveni.

Jde hlavně o otázky operačního významu. Teoreticky však nejsou objasněny ani všechny problémy taktického charakteru. I otázkám boje mostotřelecké divize je nutno v diskusi o počátečním období války vyhradit příslušné místo a následující řádky mají být příspěvkem k této problematice.

*

Charakter obranného pásma divize na krytu státních hranic vynucuje zvláštní řešení bojové sestavy. Tato sestava musí být předem uzpůsobena k předpokládané bojové činnosti, která rovněž bude mít své charakteristické zvláštnosti. Lze očekávat, že nepřítel bude útočit na směrech, že tyto směry však nebudou nikterak úzké — spíše naopak. Je pravděpodobné, že maximem svých úderných prostředků napadne živou sílu v obraně i v prostorech soustředění, aby mohl procházet obrannými postaveními v pochodových nebo předbojových sestavách, aby rozvinování nezdržovalo rychlý postup do operační hloubky. Na druhé straně divize na krytu hranice bude mít velmi široké pásmo obrany, a tudíž poměrně malou hustotu prostředků. Těmto předpokladům by měla odpovídat bojová sestava divize v obraně. I když souhlasíme všichni s tím, že z obrany je třeba vymýtit šablonu, zpravidla řešíme sestavu dvěma pluky v prvním sledu.

Stojí za úvahu, zda by nebylo výhodnější ponechat na předním okraji jen slabší síly a v rámci divize uskupit sestavu k několika protiztečím, které budou dostatečně silné k rozdrčení prvních sledů protivníka.

Možné řešení — které z důvodů jasnosti je uvedeno poněkud schematicky — se nabízí v následujícím systému: zvolit v obranném pásmu divize tři (čtyři) postavení, bojovou sestavu pak třemi pluky v prvním sledu, tankový pluk v záloze. (Předsunutý odřad divize buď nevysílat, nebo — podle

okolností — s ním počítat v síle zesíleného praporu.) Na prvním postavení vybudovat rotní rajóny jednoho praporu od každého pluku a podle potřeby je zesílit tanky. Na druhém (popř. třetím) postavení ponechat hlavní síly pluků, to jest dva motostřelecké prapory se zbytkem tankového praporu a konečně na třetím (resp. čtvrtém) postavení tankový pluk. Šířky pásem a uskupení vojsk volit pochopitelně podle důležitosti směrů. Ani za tohoto způsobu nelze připustit rovnoměrné rozložení sil.

Tato sestava umožňuje zastavit čela nepřítele před druhým postavením a hlavními silami každého pluku prvního sledu provést organizovanou protizteč.

Není vyloučeno, že provedeme protizteč do boku nepřítele, aniž jsme zastavili jeho čela. Vždyť právě aktivitou a rozhodnou činností ve střetném boji lze zvítězit i nad silnějším protivníkem, přičemž v našem případě jde o střetný boj malých jednotek v omezeném čase.

Velitel divize může kromě toho na nejdůležitějším směru zasadit do protizteče svůj tankový pluk. Každé z těchto uskupení provádějící protizteč má podmínky k tomu, aby zastavilo a ničilo na jedné ose první sled nepřítele. Vhodnými kombinacemi těchto protiztečí je tedy možno rozvrátit útok prvního sledu nepřátelské divize v celém jejím útočném pásmu.

Plánovaných protiztečí může být celá řada; je možno spojovat divizní protizteč s plukovní, a tím zvětšit její hodnotu, předvídat protizteč i do pásma sousedního pluku apod.

Ovšem nezbytnou podmínkou těchto protiztečí jsou rychlé zprávy průzkumu o směru a síle postupu protivníka a na základě toho včasné rozhodnutí o uskutečnění protizteče. Zámysl vedení obranného boje musí být rovněž pečlivě maskován tím, že vytvoříme dojem o větším počtu jednotek na předním okraji. K tomu bylo by možno využít i jednotek PS.

Neméně důležitý je požadavek protiatomové ochrany všech jednotek druhého sledu (kteréhokoli stupně velení), jejich rozmístění a manévr s nimi tak, aby protivník nebyl schopen vyřadit je atomovými údery. K této činnosti mají jednotky druhého sledu daleko více podmínek než jednotky na předním okraji, a to zejména v době, kdy je obrana jen velmi spěšně vybudována a zemní práce jsou teprve v počátcích.

Při navrženém systému nemusí docházet k choulostivému manévru podél fronty jednotkami, které zůstaly na pasivních úsecích. Do protizteče tak přicházejí jednotky dříve, neboť vojska není nutno soustřeďovat ze zaujaté obrany a přesunovat na větší vzdálenosti.

Opakuji znovu, že vylíčení je značně schematické, a to proto, aby bylo pochopeno. Jeho realizace by ovšem byla podmíněna řadou faktorů vyplývajících z hodnocení situace.

Jde v podstatě o to, abychom „nešablonovitost“ obrany nehledali jen v normách šířek a hloubek a ve volbě předního okraje jednotlivých pásem a postavení, ale abychom i bojovou sestavou nepřítele překvapili, abychom ji učlenili tak, aby i divize krytů státní hranice, divize v obraně na široké frontě byla schopna svými silami postup útočníka nejen zpomalit nebo zastavit, ale s využitím účinků nejmodernějších zbraní i částečně útočníka zničit.

Další nejasnou, ba možno říci spornou otázkou je vysílání předsunutých odřadů. Na tuto otázku je možno správně odpovědět tehdy, zopakujeme-li hlavní úkoly, které má předsunutý odřad plnit. Chtěli bychom, aby včas obsadil hlavní přístupovou komunikaci a na rozhodujícím místě ji přehradil obranným rajónem. Tím chceme dosáhnout toho, aby nepřítel byl nucen předčasně rozvinout své síly, a dokonce udeřit dělostřelectvem a pokud možno i atomovými prostředky, a tak je vyplýtvat dříve, než přijde před naše hlavní síly. Konečným důsledkem veškeré této činnosti má být zpomalení postupu nepřítele, získání času k upevnění obrany, přísunu dalších sil a tím podstatné zvýhodnění podmínek nastávající obranné operace.

Vedle toho se předsunutý odřad ve střetném boji může utkat s čelními sledy protivníka, a to buď na předvídaném směru, nebo vede-li útočník své hlavní síly na jiném směru — na směru neplánovaném, což je ovšem podmíněno zprávami o nepříteli. Lze předvídat, že PO bude ve většině případů vyslán na hlavní předpokládaný směr, neboť zpráv bude nedostatek a nepřítel bude provádět operační i taktické klamání.

Je docela možné, že v tomto stručném výčtu nejsou vyjmenovány všechny úkoly předsunutého odřadu, ale ty ostatní jsou již podružnějšího rázu. Nyní si promítněme do terénu divizi krytu státních hranic, jejíž obranné pásmo dosahuje několika desítek kilometrů. Je možno s jistotou říci, který směr v tomto širokém pásmu bude hlavní? Domnívám se, že nikoli, i když v konkrétních podmínkách našeho pohraničí není přechodů příliš mnoho. Jestliže však očekáváme, že válka bude zahájena s překvapením, je třeba připustit překvapení i v operačně taktickém smyslu, to znamená útok přes hranice i na tak zvaném pasivním směru. Nebude to snad dokonce pro útočníka jednodušší, když jedním úderem zničí velmi slabé síly na těchto podružných směrech — a nejméně k druhému pásmu obrany — ne-li ještě hlouběji — může rychle postoupit prakticky bez odporu pozemních vojsk? Dokonce by bylo pro něho výhodnější útočit tam, kde není pravděpodobně plánována žádná protipříprava.

Připusťme tento vývoj situace. Obránce bude mít v takovém případě jeden drahocenný prapor (bude-li předsunutý odřad v této hodnotě) — navíc zesílený tanky, dělostřelectvem a ostatními prostředky, sice na hlavním (podle terénu) směru — ale mimo prostor skutečné činnosti protivníka. Velitel divize musí nyní řešit nepředvídaný manévr. Už tento fakt zbrzdí použití tohoto praporu. Problém bude totiž především v tom, zda tento pro nás nesporně výhodný terén je účelné vůbec opouštět. A to je zásadní otázka, zejména vzhledem k dalším sledům protivníka přísunováním do průlomu.

Kromě toho je třeba počítat se silným zarušením rádiových sítí svazků v pohraničním pásmu obrany, takže pronikání rozkazů bude nutně pomalejší, počítáme-li i s narušením linkové sítě. Při soudobých zbraních obrovské mohutnosti a účinnosti nelze spoléhat ani na předem připravená a zakopaná linková pojítka.

Z toho vyplývá, že předsunutý odřad bude pravděpodobně delší dobu plnit hlavní předvídaný úkol, a to bez ohledu na situaci ve zbývajícím pásmu divize. Lze předpokládat, že bude moci postoupit dále na území protivníka a získat ještě výhodnější čáru, než jakou měl plánovanu. Je ovšem otázka, zda to není plýtvání drahocennými silami, když se na jiném úseku rozhoduje o osudu prvního pásma obrany.

Vezměme druhou možnou eventualitu, že nepřítel skutečně povede hlavní úder na terénně nejvýhodnějším směru, to jest v úseku, kde jsme vyslali PO. Předsunutý odřad — bude-li v síle zesíleného praporu, může bránit rajón asi 5 km široký. Především je třeba počítat s aktivní činností nepřátelského průzkumu, který je schopen zjistit neobsazené úseky obrany a tam usměrnit vojska. Protože nepřítel bude postupovat nejspíše po komunikacích, lze s jistotou říci, že na této šířce půjde jen jeden proud nepřátelské divize prvního sledu. Zaváže-li se do boje, není nic jednoduššího, než převést druhý sled divize na sousední komunikaci, za to bojové skupení prvního sledu, které proniklo až ke skutečnému přednímu okraji. Donutíme tím sice nepřítele k určitému manévru již v době přibližování se k naší obraně, ale tento manévr je vcelku snadný a všichni velitelé a štáby jsou připraveni jej provést vzhledem k nebezpečí napadení atomovými zbraněmi za přesunu.

Konečně poslední závažná skutečnost: zvykli jsme si doposud pravidelně na všech cvičeních používat předsunutého odřadu při vedení obranného boje divize v počátečním období války, a to vždy se stejným cílem a na stejném směru. Tato skutečnost je sama o sobě nebezpečná, protože dává určité předpoklady skutečnému protivníkovi, který nesporně o cvičeních zprávy získává a vyhodnocuje. Tato šablonovitost v použití předsunutého odřadu by se proto ve skutečném střetnutí mohla zle vymstít.

Z předešlých vývodů je tedy závěr jasný: používání předsunutých odřadů v obranném boji motostřelecké divize v počátečním období války nesmí se stát při cvičeních pravidlem.

Jak ovšem tuto otázku řešit? Možností je několik. Lze budovat a obsadit hlavní pásmo obrany bez vyslání PO a jeho síly ponechat v záloze k manévru při boji o vlastní pásmo obrany. Při tom je možné a účelné slabšími silami klamat nepřítele o průběhu předního okraje.

Další možností je příprava a obsazení předsunutého nebo zabezpečovacího postavení na všech přístupových směrech. Toto postavení by na široké frontě mohly obsazovat jednotky druhého sledu rozmístěné v jednom sledu.

Jiným řešením — které má rozhodnější charakter — je příprava předního okraje pohraničního pásma obrany jako druhého postavení tohoto pásma, přičemž při napadení je nutno počítat s rychlým obsazením prvního postavení na území nepřítele na přivrácených švazích pohraničních hor, a to hlavními silami pluků prvního sledu. Toto řešení předpokládá, aby posádky pohraničních útvarů byly blízko hranic, tak aby vojska byla schopna tuto čáru obsadit a urychleně připravit v době, kdy se protivník přesunuje ze svých posádek k hranicím. Tento způsob má zřejmou nevýhodu v tom, že vojska jdou do neznámého terénu, který navíc není k obraně připraven, a bude s největší pravděpodobností zaujímán v noci. Jestliže dosáhneme toho, aby velitelé všech stupňů u pohraničních svazků nejen znali vlastní území, ale i podrobně studovali i nejbližší přilehlý terén za hranicemi, lze první nevýhodu zmenšit. Druhý zápor se vyrovnává tím, že získáváme výhodný pohraniční hřeben a obsazujeme úzké soutěsky v celé šíři obranného pásma.

Kromě toho ztěžujeme nepříteli leteckou a dělostřeleckou přípravu, protože musí plánovat řadu variant, neboť není schopen podle žádných příznaků zjistit, kde náš přední okraj bude probíhat.

Lze namítnout, že to byl hlavní úkol předsunutého odřadu. Ovšem ten plnil uvedený úkol pouze na nejdůležitějším směru a nám by mělo jít o splnění tohoto požadavku i na tak zvaných pasivních nebo méně důležitých přechodech.

Tento způsob zaujetí obrany je však vázán na dva nezbytné předpoklady. První záleží v tom, že nedojde k zahájení války s úplným překvapením a že určitá opatření u vojsk ke zvýšení bojové pohotovosti budou provedena. Jinak bychom totiž nedokázali časově na hranicích nepřitele předstihnout. Budou-li však pohraniční útvary v pohotovosti k okamžitému vyrazení k plnění úkolů, lze dosáhnout asi hodinového předstihu.

Druhá nezbytná podmínka je v tom, že nepřítel nesmí pohraničními svazky nebo jednotlivými útvary zaujmout obranu svých hranic k zabezpečení zasazení úderného uskupení. V tom případě by naše jednotky nejen nemohly zaujmout organizovanou obranu, ale buď by narazily na obranu nepřitele, nebo by došlo ke střetným bojům a oba tyto případy by značně ztížily vedení obranného boje.

Bylo řečeno, že používání předsunutých odřadů v počátečním období války se nesmí stát pravidlem. To však nikterak neznamená, že bychom je kategoricky z bojové sestavy divize v obraně musili vyloučit. Budou výhodné tam, kde budeme chtít za každou cenu udržet důležitý prostor vzhledem k další plánované činnosti v rámci obranné operace armády. Zejména tehdy, povedeme-li protiúder na původní přední okraj nebo dokonce před tuto čáru, bude velmi důležitá úloha předsunutého odřadu, který bude svůj rajón bránit i v obklíčení nebo se mu dokonce podaří udržet výhodnější čáru na území protivníka, než byl jeho původní úkol.

Možností je tedy celá řada a jsou charakteristické tím, že jsou plně závislé na našem řešení, na našem zámyslu — už proto, že je připravujeme předem, kdy o úmyslech protivníka se můžeme jen dohadovat. Jde o to, aby i použití předsunutého odřadu divize bylo plně v souladu se zámyslem armádní obranné operace, aby vytvářelo příznivé podmínky pro jeho uskutečnění a nebylo výsledkem pouhého taktického hodnocení situace nebo dokonce — což je nejhorší — pouhým ustáleným zvykem.

*

Protitankové zbraně patří mezi základní prostředky obrany.

Tato zásada znásobeně platí pro obranu v počátečním období války. Snaha útočníka proniknout co nejrychleji do velké hloubky při maximální protiatomové ochraně jej bude nutit dávat tanky do prvního sledu útočných uskupení. Tuto situaci řešíme posílením rajónů obrany prvních sledů tanky.

Divize zaujímající na široké frontě obranu státních hranic však budou potřebovat spolehlivě zabezpečit proti tankům řadu terénních směrů. Na druhé straně budou nutné potřebovat tanky ve druhém sledu k protiztečím, pro něž je tank daleko výhodnější než pro pasivní obranu.

K řešení tohoto problému by snad šlo využít dvou myšlenek. Především organizačně začlenit do pohraničních divizí více protitankových zbraní, než jich je u ostatních svazků. To je možné řešení a při podrobném uvážení by možná ani nebylo nutné zvyšovat početní stavy divize. Protitankové zbraně pěchoty jsou dnes tak hodnotné, že i zvýšení jejich počtu by podstatně upevnilo obranyschopnost pohraniční divize.

Druhé řešení, které je možno uskutečnit souběžně s prvním, záleží ve vybavení jednotek Pohraniční stráže daleko větším množstvím protitankových zbraní. Tyto zbraně by bylo třeba mít u PS pouze připraveny pro případ ozbrojeného konfliktu. Je přece v možnostech našich ozbrojených sil, aby každý příslušník Pohraniční stráže získal druhou odbornost — střelce z protitankové zbraně.

Zvýšením počtu protitankových zbraní a vojáků schopných výtečně je obsluhovat můžeme podstatně přispět ke zpevnění obrany našich hranic a vytvořit ještě lepší předpoklady pro obranu v počátečním období války.